

éve folyó szovjet–magyar ásatásokat. Egész napos autóbussz-kirándulással keresték fel a bihari rész történelmi és irodalmi emlékhelyeit. A befejezés előtt honismereti „akadályversenyen” foglalták össze a megtanultakat. A zárónapon pedig a gyűjtött anyagaikból rendezett kiállítást bárki megtekinthette.

Meg kell említeni azokat az üzemeket, vállalatokat, szerveket, akik minden évben segítik a tábor működését, így: a TIVIZIG berettyóújfalusi üzemrénkörségét, az Ipari Szövetkezetet és a Csepel Emelőgépgyárat Biharkeresztesen, a Kavicsbánya Vállalat ártándi üzemét, a BM határőrséget. Önzetlen segítségük és a vezetők, táborozók töretlen lelkesedése lehetővé teheti, hogy ennek az eltelt öt évnek sikeres folytatása legyen a további években is.

Harasztosi Csaba

Az I. Rákos menti faragótábor

Július 4–18-ig adott otthont, nekünk ffaragóknak a Dózsa Művelődési Ház. A tábor célja játszótéri gyermekjátékok készítése, egymás munkájának megismerése, tapasztalatcsere, hagyományteremtés volt. A tábor anyagi alapját a Fővárosi Tanács V. B. művelődési főosztálya teremtette meg.

A tábor szervezői igyekeztek az egész ország területéről felkérni ffaragókat. Össze is jött 18 ember, akik között egyetlen nőként én is helyet kaptam. Az ízlést és széperzéket formáló köztéri gyermekjátékokat *Bánkúti István* szobrászművész irányításával gondoltuk ki, s csináltuk meg: a népművészeti elemekkel díszített, tölgy- és akác-fából faragott „bástyát”, az egyensúlyozót, a mérleghintát, az ivókutat és a többi játékokat. A játszótér kiviteli tervét *Csiszér Miklós* építész készítette.

A közös munka mellett mindenkinek lehetősége volt önálló alkotótevékenységre. Készültek még borotvatokok régi geometrikus faragással, többretű retesszel, tükrösök, amiket karcoltunk, utána korommal bedörzsöltük, kanalak, ivócsanak áttört füllel, s még sok-sok tárgy. Rendeztünk egy közös kiállítást is, így képet kaptunk egymás tevékenységéről és a látogatók is véleményt tudtak mondani, hogy megőriztük-e a népművészet elvét, megőriztük-e a használhatóság és a szépség egységét?

Nagyon boldog voltam, hogy együtt dolgozhattam *Barcsi Zoltánnal*, aki többek között Tamási Áron kopjafáját is tervezte Farkaslakára. Nagy figyelemmel hallgattuk előadásait a magyar néprajzról, az eredetkutatás legújabb eredményeiről, a kopjafák jelrendszeréről és jelentéstartalmáról.

A tapasztalt, gyakorlott faragók mellett részt vettek néhányan olyanok is, akikben egyelőre még csak a kedv és a lelkesedés volt meg. Akik most ismerkedtek a szerszámmal, a ffaragással, főként pedig *Fónay József* idős ffaragó hasznos szakmai tanácsaival.

Azt hiszem, az élményekkel távozó amatőröknek is köszönhető lesz, ha több városunkban nem a rideg, vasbeton játékok, hanem ötletekben gazdag, élvezhetőbb faépítmények, játékok csalogatják majd a gyerekeket a lakótelepi udvarokra.

Torma Katalin

Búcsú Schneider Miklóstól

Fájdalmas búcsú ez, nemcsak az én, hanem mindnyájunk számára. Oly hirtelen hagyta magunkra, hogy még mindig nem akarjuk tudomásul venni a valóságot. Különösen nehezen veszem tudomásul én, akinek éppen eltávozásod előtt néhány nappal roppant fáradtan, de nagy megnyugvással – mutatad be az új megyei levéltárat, azt is mondhatnám: életed munkájának betetőzését. Terveket szőttünk, sőt öt évre ki is dolgoztuk a feladatokat. S most életrajzodat olvasom, hogy emlékezetbe vessem, honnan indultál, mikor, s mit értél el az alatt a majdnem fél évszázad alatt, amióta – 1933-ban Székesfehérváron – elindultál a világba.

Sok helyen szívta magadba a tudást. Sokfelé is osztottad szét, amióta a szombathelyi, a székesfehérvári, a budapesti Fazekas Gimnázium után a Budapesti Pedagógiai Főiskolán orosz szakos tanári, majd a Szegeci József Attila Tudományegyetemen történelem–orosz szakos tanári oklevelet szereztél. Rövid tanári pálya, s kitűnő indítatásod nyomán (édesapád 1928–1936 között a Fejér, majd 1945-ig haláláig a Vas megyei Levéltár vezetője volt) a Szentesi Állami Levéltárban folytattad munkádát, hogy megfelelhess egy új, önálló feladatnak. Ugyanis 1968-tól – új feladatkörben – Te irányítottad a Nógrád megyei Levéltár leköltöztetését Budapestre. És Te kaptad a feladatot a múzeum régi épületének átalakíttatására is, hogy végleges, rangjának, szerepének, a követelményeknek megfelelő megyei intézménnyé válhasson a levéltár. Irányításod alatt azzá vált, miközben megfeszítve dolgoztál ezernyi más feladat ellátásán. Tagja voltál a Történelmi Társulatnak, elnöke ugyanezen társulat Nógrád megyei csoportjának. Az 1970. év elejétől a HNF Honismereti Munkabizottságának elnökeként szervezted, irányítottad a honismereti mozgalmat. Társzerzője voltál a Pusztaszertől – Pusztaszertig c. dokumentumgyűjteménynek, a Szuro nyok árnyékában c. kötetnek, a Salgótarján története c. kiadványnak, a Nógrád megye története című monográfiának, összeállítója a Hódmező-

vásárhelyi Divatkötöttárujár története dokumentumgyűjteménynek, lektora több tanulmány-nak, kötetnek, szakkiknek. Megindította a levéltár kiadványsorozatát, amelynek eddig 11 kö-tete jelent meg szerkesztéssel. Vezetője voltál a Palócföld Hagyomány c. rovatának.

Lám, felsorolni is nehéz, mi mindennek voltál mozzatja, segítője. És most bémultan állunk sokirányú munkád, nyelvismereted, szakmai, helytörténeti tevékenységed számbavétele felett. Felidézzük alakodat, mindig halk, mindig sietős,

HÍREK

Egy emberi csontváz maradványai kerültek elő a **Baradla-barlangban** folytatott leletmentő ásátások során a Styx-patak mederkostrásakor. A koponya formája a már korábban fellelt kőkorszakbeli maradvánnyal mutat hasonlóságot – de korát pontosan még nem tudják. Az őskori lakóhelyeket már a régebbi kutatások során felfedezték: a természetes sziklaüregekben, az úgynevezett „csontházban” találták meg az ősemberek maradványait. A végtagok csontvizsgálatai kimutatták, hogy 7000 évvel ezelőtt a vidéken élő csiszoltkőkorszak-beli emberek reumatikus betegségben szenvedtek. A „hangversenyteremben” feltárták az egykori kunyhó tartóoszlopainak cölöplyukait. Előkerültek csiszolt kőből és csontból készített eszközök, sima falú, kézzel formázott edények, amelyeket geometrikus minták díszítenek. A „denevér terem” háromezer éves bronzleletekkel: női ékszerrel, harci felszerelésekkel lepte meg a kutatókat.

Háromezeryolcszáz éves kora bronz kori temetőre bukkantak a Csongrád megyei Sándorfalva határában. Az egyik zsugorított csontváz mellett három, *csónak alakú arany fülbevalót* találtak. A további leletek – bronz karperecek, nyakdíszek, tálak, köcsögök – vizsgálata alapján megállapították, hogy a sírokban a Balkán vidékéről származó népcsoport tagjait temették el. Ezek nyomaira eddig korábban csak a Maros mentén leletek. A sándorfalvi leletek az elsők, amelyek e népcsoporttal kapcsolatban a Duna–Tisza közén kerültek elő.

A Veszprémhez közeli **Balács-pusztán** mintegy kétezer éves nagy kiterjedésű római **villagazdaság** bontakozott ki a kutatók előtt. Bár a század első évtizedeiben tíz épületet feltártak – ekkor kerültek elő a ma már múzeumban látható mozaikpadlók –, de visszatemették az épületsoport. Most újból feltárják.

A villagazdaság központját, a főépületet már részben kibontották. Újabb falfestményeket, mozaikokat és használati tárgyakat találtak. Az épü-

visszafogott félmondataid. Felidézzük, hogy erőt meríthessünk belőle, mert sok még a tenni-való.

Te voltál a megye „memóriájá”-nak igazgatója, a megye honismereti mozgalmának lelkes irányítója, és most a mozgalom valamennyi résztvevője nevében búcsúszóm Tóled. Emlékeztünk, miként a levéltár a sok forrásanyagot, megőrizi emberi értékeidet, amelyből mindig erőt meríthetünk további munkánkhoz.

Kósy Zoltán

let melletti udvaron 17 méter hosszú falfestmény-re lelték. A főépület pincéjének mennyezete leomlott, összetörte, de egyben védte is az ott található használati tárgyakat: a karcolt feliratú amforákat, a gabonaőrlésre használatos dörzsolótalat, fazekakat, poharakat, korsókat. Egy tucatnyi juh csontváza is előkerült. Főként a falfestmények és a mozaikok, valamint a rejtett központi fűtésrendszer jelzik, hogy Pannónia egyik virágzó föld-birtokának központja állt Balács-pusztán.

A Győr-Sopron megyei **Árpáson**, a római kori **fazekasnegyed** feltárásakor értékes leletek kerültek napvilágra. A tavaly feltárt kemencék közelében, a fazekasnegyed nyugati szélén egy kútra bukkantak, amelyet a település lakói a későbbiekben tárolóveremnek, hulladéködörnek használhattak – ebből rengeteg kerámialelet került elő. Korábban a régészek úgy vélték, hogy az észak-itáliai kerámia csak a Borostyánkő út mentén terjedtek el. A most feltárt kerámia azonban rá-cáfolnak erre a feltételezésre. Az árpási, azaz az egykori Mursella városi edények és a nemrégiben Arrabonában előkerült kerámiatöredékek azt igazolják, hogy az Észak-Itáliából induló kerámia-kereskedelemnek legalább még egy, a Borostyánkő úttól nyugatra haladó útvonala is volt.

Hajdan volt római **erődítmény** maradványainak egy részét tárták fel a Dombóvár környéki **Alsóhetényben**. Két egykori, valószínűleg gazdasági célra használt épület alapjait és egy fürdő medencéjét ásták ki. Rábukkantak egy viszonylag ép állapotban a földben rejtőző, vastag falból épült kőbástyára is.

Kétezer éves kelta temetőt tártak fel a régészek a Mecsek déli előterében. A sírokból tömérdek fegyver és ékszer került elő, ami a törzs harciasságára és gazdságára vall. A területen több *ősi áldozóhelyre* is bukkantak, s ez különös régészeti érdekességnek számít. Magyarországon ugyanis eddig csupán egyetlen kelta szentélyt találtak, mégpedig a Velencei tónál. De ennek közelében sem temető, sem település nem volt. A pécsi medencében élt kelták – a leletek bizonyossága szerint